

Gemeente Deventer, archeologisch beleidsadvies 807
Bestemmingsplan Kapelweide

Toelichting

BP Kapelweide Bestemmingsplan

Adviesnummer: 807

Auteur: A. Oosterwegel
Namens Bevoegd gezag: drs. B. Vermeulen (gemeentelijk archeoloog)

Datum: 31-5-2016

Status:	Definitieve versie		
	Naam:	Datum:	Paraaf:
Akkoord Auteur	A. Oosterwegel	31-5-2016	
Akkoord Gemeentelijk Archeoloog	B. Vermeulen	31-5-2016	

1. Inleiding

In deze toelichting wordt het archeologiebeleid van de gemeente Deventer voor dit bestemmingsplan uitgelegd. Het beleid is gebaseerd op de nieuwe archeologische verwachtingskaart voor de gemeente Deventer.¹ De geomorfologie en bodemkenmerken van een gebied vormen de belangrijkste indicatoren voor de kans op archeologische resten uit de prehistorie tot de middeleeuwen. In de late middeleeuwen en de nieuwe tijd slaagt de mens er steeds meer in de natuur naar zijn hand te zetten, waardoor het verband tussen landschappelijke mogelijkheden en locatiekeuze steeds minder goed in een model te vatten is. Juist voor deze periode zijn historische bronnen beschikbaar op basis waarvan veel elementen goed kunnen worden gelokaliseerd. Daarom zijn op basis van historische bronnen (zoals kaarten), locaties van historische elementen met een hoge verwachting voor archeologische resten uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd op de verwachtingskaart aangewezen. Deze verwachting is weer vertaald in het beleidsregime van de nieuwe beleidskaart.

In de bijlage worden de fysisch geografische en historische kenmerken van het bestemmingsplangebied, die de basis vormen voor de archeologische verwachting, kort beschreven. Voor meer detail en achtergrondinformatie wordt verwezen naar de achterliggende rapporten.²

In het plangebied heeft in 2012 archeologisch onderzoek in de vorm van inventariserend veldonderzoek (proefsleuven) plaatsgevonden.³ Het selectiebesluit dat is genomen op basis van de onderzoeksresultaten en het in 2015 vastgestelde archeologiebeleid vormen de basis voor de voorwaarden die binnen dit nieuwe bestemmingsplan aan toekomstige werkzaamheden worden gesteld.

2. Archeologisch onderzoek en selectiebesluiten

Op basis van het proefsleuvenonderzoek uit 2012 is een selectiebesluit genomen, waarbij een deel van het gebied is aangewezen als archeologische vindplaats en een groot deel van het bestemmingsplangebied is vrijgegeven.⁴ Dit laatste betekent dat de geplande grondwerkzaamheden op dit vrijgegeven deel van het bestemmingplangebied zonder archeologische voorwaarden kunnen worden uitgevoerd. Dit deel van het bestemmingsplangebied heeft een beleidswaarde '0' gekregen (zie uitleg hieronder en afb. 1). De aanwezigheid van archeologische resten in dit vrijgestelde gebied kan niet volledig worden uitgesloten. Mochten toch archeologische resten worden aangetroffen, dient hiervan melding te worden gemaakt bij de bevoegde overheid, in dit geval de gemeentelijk archeoloog.

Het deel van het bestemmingsplangebied, dat op basis van het selectiebesluit uit 2012 is aangewezen als archeologische vindplaats, heeft in het archeologiebeleid beleidswaarde '4'. (zie uitleg hieronder en afb. 1).

In 2014 is net ten zuiden van het bestemmingsplangebied een waardestellend onderzoek uitgevoerd naar de voormalige RK-kapel te Lettele.⁵ Uit de resten van de kapel die daarbij zijn aangetroffen valt op te maken dat een deel van de kapel zich in het bestemmingsplangebied bevindt. Op basis van de vondsten en de kadastrale kaart uit 1832 is de exacte locatie van de 19de eeuwse kapel te bepalen. Een buffer van 2,5 m rondom de vastgestelde plek van de kapel dient eventuele afwijkingen van de meetgegevens en/of van

¹ Willemse *et al.*, 2013

² Willemse *et al.*, 2013; Vermeulen, 2015; Vermeulen, 2013; Brokamp, 2013.

³ Schuurman & Keunen, 2012.

⁴ Vermeulen, 2012.

⁵ Mittendorff, 2014.

de kadasterkaart uit 1832 op te vangen. Binnen deze contouren kan zelf de kleinste ingreep nog informatie opleveren. Daarom heeft deze behoudenswaardige vindplaats een relatief hoog beschermingsniveau. De locatie van de kapel heeft in het bestemmingsplan een beleidswaarde '6' (zie ook uitleg hieronder en afb. 1).

3. De verwachtingswaarden

De gemeente heeft in haar archeologiebeleid aangegeven op welke wijze rekening gehouden moet worden met mogelijke archeologische waarden in de bodem. De beleidskaart van de gemeente Deventer kent acht verschillende waarden en hanteert per waarde bepaalde vrijstellingsgrenzen.

3.1 Vrijstellingen

De *dieptevrijstelling* is de diepte tot waarop werkzaamheden zonder archeologische voorwaarden mogen worden uitgevoerd. Over het algemeen geldt een vrijstellingsdiepte van 0,5 meter. Alleen voor die locaties waar sporen zich naar alle waarschijnlijkheid direct onder maaiveld bevinden, wordt een dieptevrijstelling van slechts 0,3 m gehanteerd. Dit geldt voor de binnenstad en voor hele kwetsbare gebieden in de rest van de gemeente.

De *oppervlaktevrijstellingsgrens* is in de Monumentenwet op 100 m² gesteld. Hiervan kan echter onderbouwd naar boven en beneden worden afgeweken. Voor bijvoorbeeld de binnenstad is deze grens aantoonbaar te ruim. Daarom worden voor de binnenstad verschillende, veelal striktere grenzen gehanteerd. In het buitengebied worden in veel gevallen juist ruimere vrijstellingsgrenzen toegepast. De onderbouwing van de gehanteerde vrijstellingsgrenzen is beschreven in het rapport '*Onderbouwing vrijstellingsgrenzen Archeologie. Van verwachting naar beleid*'.⁶

Regime	≥ 0 m ²	> 5 m ²	> 10 m ²	> 40 m ²	> 100 m ²	> 200 m ²	> 500 m ²	> 1000m ²	> 2500 m ²	> 10000 m ²	Diepte Vrijstelling
Waarde 0	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	n.v.t.
Waarde 1	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Melding	0,5 m
Waarde 2	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Melding	Onderzoek	Onderzoek	0,5 m
Waarde 3	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Melding	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	0,5 m
Waarde 4	Geen	Geen	Geen	Geen	Melding	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	0,5 m
Waarde 5	Geen	Geen	Melding	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	0,3 m
Waarde 6	Geen	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	0,3 m
Waarde 7	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	0,3 m

Gebieden met Waarde 0 zijn gebieden waar geen rekening (meer) hoeft te worden gehouden met archeologische resten, omdat de bodem volledig is verstoord en/of in een selectiebesluit is vrijgegeven. De overige waarden zijn gebaseerd op de kans dat archeologische resten worden gevonden. Bij waarde 1 is de kans op archeologische resten het kleinst. Bij waarde 7 is die kans het grootst. Bij een kleine kans kunnen meer werkzaamheden zonder archeologische voorwaarden worden uitgevoerd dan bij een grote kans.

In de tabel van de beleidskaart komen 3 soorten archeologische voorwaarden voor:

⁶ Vermeulen, 2015.

- *Onderzoek*; als de tabel 'Onderzoek' voorschrijft, wordt eerst een bureaustudie uitgevoerd. Deze bureaustudie bepaalt of en in welke vorm verder onderzoek nodig is.
- *Melding*; als de tabel 'Melding' voorschrijft, betekent dit dat aan de werkzaamheden een meldingsplicht wordt verbonden.
- *Geen*; als de tabel 'Geen' aangeeft worden op archeologische gronden geen voorwaarden gesteld aan werkzaamheden in de grond.

3.2 Toelichting planregels archeologie

De door het bevoegd gezag genomen selectiebesluiten en de archeologische beleidskaart vormen de basis voor de dubbelbestemming Waarde – Archeologie, zoals die in het bestemmingsplan is gehanteerd.

Voor het bestemmingsplangebied Kapelweide gelden de beleidswaarden '0', '4' en '6' (afb. 1).

De beleidswaarden zijn vertaald in de regels van dit bestemmingsplan. In het bestemmingsplan zijn dubbelbestemmingen Waarde Archeologie opgenomen voor de gebieden die op de beleidskaart een beleidswaarde **2 of hoger** kennen.

Waarde-archeologie 0

Deze gebieden kennen in het bestemmingsplan geen dubbelbestemming omdat deze terreinen in een selectiebesluit zijn vrijgegeven. Aangenomen wordt dat er geen belangrijke archeologische sporen (meer) aanwezig zijn.

Waarde - Archeologie 4

Op gronden met de dubbelbestemming 'Waarde - archeologie 4' mogen werkzaamheden tot een oppervlakte van 100 m² zonder archeologische voorwaarden worden uitgevoerd. Ook werkzaamheden die niet dieper reiken dan 0,5 m zijn vrijgesteld. Bij werkzaamheden die leiden tot een verstoring tussen 100 m² en 200 m², dieper dan 0,5 m, geldt een meldingsplicht. Bij werkzaamheden die leiden tot een verstoring groter dan 200 m² en dieper dan 0,5 m dient bij een aanvraag een archeologisch rapport te worden overlegd. Op basis van dit rapport kunnen voorwaarden aan de vergunning worden verbonden.

Waarde - Archeologie 6

Hier mogen werkzaamheden tot een oppervlakte van 5 m² zonder archeologische voorwaarden worden uitgevoerd. Bij werkzaamheden die leiden tot een verstoring groter dan 5 m² en dieper dan 0,3 m dient bij de aanvraag een archeologisch rapport te worden overlegd. Op basis van dit rapport kunnen voorwaarden aan de vergunning worden verbonden.

3.3 Voorwaarden omgevingsvergunning

Welke vorm van archeologisch onderzoek noodzakelijk is, hangt af van het soort en de vorm van de ingreep. De juiste vorm van archeologisch onderzoek kan pas worden bepaald, indien de verstoringsdiepte en de begrenzing van geplande bodemingrepen bekend zijn. Deze gegevens worden waar nodig in de bureaustudie gekoppeld aan de inhoudelijke gegevens over de locatie. Op basis daarvan kunnen aan de vergunning al dan niet voorwaarden worden verbonden.

Hieronder wordt een toelichting gegeven op de verschillende voorwaarden bij een omgevingsvergunning.

Geen voorwaarden

Wanneer uit de aanvraag blijkt, dat het terrein of delen daarvan al eerder verstoord zijn en de nieuw te verstoren oppervlakte daarmee kleiner wordt dan de aangegeven ondergrens, is archeologisch onderzoek niet noodzakelijk. In deze gevallen zullen geen archeologische voorwaarden worden verbonden aan de omgevingsvergunning.

Voorwaarden (behouden) in omgevingsvergunning

Wanneer eventuele archeologische resten bedreigd worden door verstoring, dienen eerst de mogelijkheden voor behoud van de archeologische resten in de bodem (*in situ*) te worden onderzocht. Hierbij kan worden gedacht aan het treffen van beschermende maatregelen, zoals een verschuiving van de nieuwbouwlocatie naar een gebied met een lagere verwachting of een minder verstorende manier van funderen.

Meldingsplicht

In die gevallen waar de aanwezigheid van archeologische resten niet kan worden uitgesloten maar de informatiedichtheid en –waarde ten opzichte van de inspanning van een volledig archeologisch onderzoek echter te klein uitvallen, kan aan de omgevingsvergunning een meldingsplicht worden gekoppeld. Hierbij moet de start van de grondwerkzaamheden worden gemeld bij de gemeentelijk archeoloog. Er kan op deze manier een afspraak gemaakt worden voor een bezoek tijdens de werkzaamheden, een archeologische waarneming. Tijdens de archeologische waarneming zullen de resten in grote lijnen worden gedocumenteerd. Aan de waarneming zijn voor de aanvrager geen kosten verbonden. Wel dient hiervoor in overleg met de gemeentelijk archeoloog enige tijd te worden ingepland.

Archeologisch Onderzoek

Indien uit het advies blijkt dat archeologisch onderzoek noodzakelijk is, hangt het vervolgtraject af van de oppervlakte van de geplande nieuwbouw of werkzaamheden. De vorm van archeologisch onderzoek wordt bepaald wanneer de verstoringsdiepte en de begrenzing van geplande bodemingrepen bekend zijn. Deze gegevens worden gekoppeld aan de inhoudelijke gegevens over de locatie. Op basis daarvan kunnen aan de omgevingsvergunning al dan niet voorwaarden worden verbonden.

4. De archeologische beleidskaart

 bestemmingsplangebied

 vrijgegeven op basis van een selectiebesluit

Afb.2: Het archeologiebeleid in het bestemmingsplangebied Kapelweide

Regime	≥ 0 m2	> 5 m2	> 10 m2	> 40 m2	> 100 m2	> 200 m2	> 500 m2	> 1000m2	> 2500 m2	> 10000 m2	Diepte Vrijstelling
Waarde 0	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	n.v.t.
Waarde 1	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Melding	0,5 m
Waarde 2	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Melding	Onderzoek	Onderzoek	0,5 m
Waarde 3	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Melding	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	0,5 m
Waarde 4	Geen	Geen	Geen	Geen	Melding	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	0,5 m
Waarde 5	Geen	Geen	Melding	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	0,3 m
Waarde 6	Geen	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	0,3 m
Waarde 7	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	0,3 m

Geen:

Bij bouwwerkzaamheden zullen aan de omgevingsvergunning voor het bouwen van een bouwwerk of bouwwerken geen archeologische voorwaarden worden verbonden.

Ook is hier op basis van archeologie nooit een Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden nodig.

Meldingsplicht:

Bij bouwwerkzaamheden zal aan de omgevingsvergunning voor het bouwen van een bouwwerk of bouwwerken een archeologische meldingsplicht worden verbonden.

Bij werkzaamheden die de bodem verstoren en niet samenhangen met een omgevingsvergunning bouwen is hier op basis van archeologie een Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden nodig. Ook hieraan zal alleen een meldingsplicht worden gekoppeld.

Bij een meldingsplicht dient de aanvrager de gemeente Deventer minimaal vijf dagen voor de aanvang van de werkzaamheden op de hoogte te brengen en de gelegenheid te bieden voor een archeologische waarneming. Deze waarneming kent een korte doorlooptijd en is voor rekening van de gemeente. Er kunnen echter geen stilstandskosten in rekening worden gebracht.

Indien blijkt dat de aanvraag deel uitmaakt van een groter plan dat in stukken wordt geknipt, zullen de verschillende deelaanvragen als één geheel worden behandeld.

Onderzoek:

Bij bouwwerkzaamheden wordt aan de omgevingsvergunning voor het bouwen van een bouwwerk of bouwwerken de verplichting tot onderzoek of behoud van de mogelijk aanwezige archeologische resten verbonden.

Bij werkzaamheden die de bodem verstoren en niet samenhangen met een omgevingsvergunning bouwen is hier op basis van archeologie een Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden nodig. Ook hieraan zal de verplichting tot het doen van archeologisch onderzoek of het behoud van de resten worden verbonden.

Indien blijkt dat de aanvraag deel uitmaakt van een groter plan dat in stukken wordt geknipt, zullen de verschillende deelaanvragen als één geheel worden behandeld.

Literatuur

Brokamp, B., 2013. *Landweren bij Deventer. Een historisch geografisch onderzoek naar de laat-middeleeuwse verdedigingslinies in de gemeente Deventer* (Interne Rapportages Archeologie Deventer 65), Deventer.

E.I. Schuurman, 2012. *Plangebied Bathmenseweg te Lettele, gemeente Deventer; archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek (proefsleuven)*, Weesp

Vermeulen B., 30-07-2012. *Selectiebesluit archeologie 434: Bathmenseweg/Kapelweide, Lettele, gemeente Deventer*, Deventer.

Vermeulen, B., 2015. *Onderbouwing vrijstellingsgrenzen Archeologie. Van verwachting naar beleid.* (Interne Rapportages Archeologie Deventer 74), Gemeente Deventer.

Vermeulen, B., 2013. *Het begraven oorlogsverleden van Deventer. Een archeologisch verwachtingsmodel voor sporen uit de Tweede Wereldoorlog.* Interne Rapportages Archeologie Deventer 64, Deventer.

Willemse, N.W., L.J. Keunen, L.M.P. van Meijel & T. Bouma, 2013. *...Die plaatsen, welke in de Douwelerkolk verdronken zijn... Fysisch- en historisch-geografische bouwstenen voor een archeologische verwachtingskaart van de gemeente Deventer* (RAAP Rapport 2571), Weesp.

Bijlage

1. Geomorfologie en bodemkunde

De archeologische verwachting voor de gemeente Deventer is in hoge mate gebaseerd op de landschappelijke en bodemkundige context van bekende archeologische vindplaatsen. Hieronder staat een korte samenvatting van de fysisch geografische kenmerken van de gemeente Deventer. Een uitgebreide onderbouwing van de fysisch geografische bouwstenen van de archeologische verwachtingswaarden is te vinden in het rapport '*...Die plaatsen, welke in de Douwelerkolk verdronken zijn... Fysisch- en historische bouwstenen voor een archeologische verwachtingskaart van de gemeente Deventer*'.¹

1.1 Geomorfologie

De ondergrond van het onderzoeksgebied behoort tot het zogenaamde dekzandlandschap. Dit landschap is in basis gevormd tijdens de laatste twee ijstijden, het Saalien (322.000 – 126.000 jaar geleden) en het Weichselien (114.000 – 9.700 jaar geleden). Tijdens de koudste fase van het Saalien werd de noordelijke helft van Nederland bedekt door een pakket landijs. De uitlopers van dit landijs hebben een aantal diepe tongbekkens uitgesleten, waaronder het latere IJsseldal. Dit dal werd uitgesleten tot een diepte van ongeveer 125 m – NAP. Na het terugtrekken van het landijs is dit bekken geleidelijk gevuld geraakt met afzettingen, onder meer van smeltwaterstromen. In het warmere Eemien (126.000 – 114.000 jaar geleden) werden ook afzettingen van de Rijn in het dal afgezet.

Gedurende de laatste ijstijd, het Weichselien, verlegde de Rijn zijn stroming naar het westen, min of meer in het huidige stroomgebied van de rivier. Het IJsseldal bleef alleen als afvoergebied van lokale beken van belang.

Onder invloed van droogte en koude had het landschap in het Pleniglaciaal, een zeer koude fase van het Weichselien, het karakter van een poolwoestijn. Hierdoor konden grote hoeveelheden zand door de wind worden verplaatst. Dit sediment werd als dekzand afgezet. De dekzanden uit het Pleniglaciaal kenmerken zich door een karakteristieke fijne gelaagdheid, als gevolg van het afwisselend sedimenteren van fijnere en grovere zanden. Deze afzettingen staan bekend als Oud Dekzand. Onder invloed van vorst en dooi kan de oorspronkelijke gelaagdheid van dit pakket sterk zijn vervormd. Tijdens het Laat-Glaciaal (de laatste fase van het Weichselien, 15.500 – 11.600 jaar geleden) wisselden warme en koude perioden elkaar relatief snel af. Tijdens een van de koudste perioden in deze fase (late Dryas) had het landschap weer het karakter van een poolwoestijn. De zanden die in deze periode zijn afgezet staan bekend als Jong Dekzand. In deze afzettingen ontbreekt een duidelijke gelaagdheid. Dit Jong Dekzand bepaalde voor een groot deel het huidige reliëf in het landschap, hoewel lang niet overal het Jonge Dekzand (nog) aanwezig is, mede door hernieuwde verstuivingen in het Holoceen. De hogere delen kennen, ingedeeld naar hoogte en vorm van het reliëf, een aantal verschillende verschijningsvormen, waaronder dekzandruggen, -welvingen en -koppen. De lagere delen (dalen en laagtes) kunnen zijn ontstaan door uitblazing van sediment of bijvoorbeeld als gevolg van een beek- of rivierloop.

¹ Willemse, *et al.*, 2013.

1.2 Bodem

Op de hoger gelegen delen in het landschap (de dekzandruggen, -plateaus, -koppen) hebben zich de vruchtbare bodems ontwikkeld; moderpodzolgronden en haarpodzolgronden. Deze gebieden zijn in veel gevallen al sinds de late prehistorie in gebruik als akkergrond. Aan het eind van de middeleeuwen en in de nieuwe tijd ontwikkelden zich op de hogere dekzandruggen veelal plaggendekken (enkeerdgronden) als gevolg van het opbrengen van pluggenbemesting. In de minder hoge en ook vochtigere delen van het landschap (onder andere de flanken van de dekzandrug) ontstonden veldpodzolbodems.

1.3 Het bestemmingsplangebied

Het bestemmingsplangebied bevindt zich op een oost-west georiënteerd fluviaal terrasrest, bestaand uit hoofdzakelijk oud dekzand (afb. 1). Dergelijke oost-west gerichte terrasresten zijn waarschijnlijk gevormd door smeltwaterstromen en beekwater, die gedurende het midden- en laat-Weichselien vanaf de Sallandse Heuvelrug langs de flanken van het door erosiemateriaal opgevulde oude Rijndal naar het westen stroomden.² In het noordwestelijke deel van het bestemmingsplangebied bevindt zich op dit terrasrest met oud dekzand een plaggendek. Deze plaggendekken zijn vanaf de late middeleeuwen door de mens opgebracht, door de akkers te bemesten met een mengsel van strooisel, pluggen, afval en dierlijke mest. De pluggen werden gestoken op de aangrenzende heidevelden of in de beekdalen.

Het maaiveld in het onderzoeksgebied bevindt zich op ca. 8 m +NAP. Bodemkundig heeft zich hier op een veldpodzolbodem plaatselijk een enkele bodem ontwikkeld.

1.4 Verwachtingswaarden op basis van fysieke geografie

Uit de archeologische onderzoeken die plaats hebben gehad in de gemeente Deventer kunnen op grond van geomorfologische kenmerken en de bodemgesteldheid verschillende landschappen worden onderscheiden die ieder een eigen ontwikkeling en bewoningsmogelijkheden hebben gekend. De nieuwe verwachtingskaart heeft dan ook een sterk fysiek geografische basis, die recht doet aan de complexiteit van de ontstaansgeschiedenis van het landschap. De archeologische verwachtingskaart laat zien dat archeologische resten niet willekeurig over een gebied zijn verspreid, maar gerelateerd zijn aan bepaalde landschappelijke kenmerken of eigenschappen.

Binnen het landschap van de gemeente Deventer zijn geomorfogenetisch/ bodemkundig karakteristieke eenheden onderscheiden die zijn verdeeld over zeven geomorfologische hoofdeenheden. Aan alle geomorfogenetische eenheden is een profieltype gekoppeld.³ In dit profieltype zijn de verwachte sporendichtheid en de verwachte diepteligging van het archeologisch niveau en daarmee de mate van conservering meegenomen. Deze profieltypen zijn ingedeeld in een aantal verwachtingswaarden. Onder archeologische verwachting wordt de kans op het voorkomen van archeologische resten verstaan. Meer specifiek zegt een archeologische verwachting iets over de relatieve dichtheid waarin archeologische resten (vondst- en/of spoorcomplexen) binnen een landschappelijke eenheid kunnen voorkomen.

Op basis van geomorfogenetische kenmerken zijn drie verwachtingszones onderscheiden: zones met een hoge, middelmatige en lage verwachte dichtheid aan archeologische resten. De gebieden die op de verwachtingskaart op basis van hun geomorfologische en bodemkenmerken een hoge, middelmatige of lage verwachting kennen, zijn op de beleidskaart opgenomen met respectievelijk beleidswaarde archeologie '3', '2' en '1'.

² Willemse et al., 2013.

³ Willemse et al., 2013.

Beleidswaarde 3 - Hoge verwachtingswaarden

Dit betreft terreindelen waar op grond van landschappelijke kenmerken de hoogste dichtheid aan archeologische resten wordt verwacht (met name agrarische nederzettingen en grafvelden) Tot deze categorie moeten allereerst het hogere dekzandrelief, de rivierduinen en de hogere delen van de rivierterrasvlakte langs de IJssel worden gerekend. Deze gebieden kunnen sporen en resten bevatten van menselijke activiteiten uit de prehistorie tot in de huidige tijd. Een deel van deze archeologische resten is overigens in de loop van de middeleeuwen afgedekt geraakt met een pakket eerdgronden en/of stuifzand. Onder de afdekkende bovenlaag kunnen nog relatief ongeschonden archeologische resten schuilgaan.

Beleidswaarde 2 - Middelmatige verwachtingswaarden

In deze gebieden wordt een lagere dichtheid aan archeologische resten (vindplaatsen) verwacht dan in zones met een hoge verwachting. Het gaat vooral om gebieden die in overgangszones (van hoog naar laag) liggen of waar anderszins op grond van de landschappelijke context geen aanleiding is er een zwaarder archeologisch belang aan toe te kennen. Binnen deze laatste categorie moeten bijvoorbeeld de lage dekzandruggen worden gerekend die geïsoleerd voorkomen te midden van grotere dekzandvlakten.

Beleidswaarde 1 – Lage verwachtingswaarden

Het betreft hier gebieden waar de dichtheid aan archeologische resten op basis van fysisch geografische kenmerken klein wordt geacht. Het gaat vooral om lager gelegen en van oudsher nattere gronden die gedurende langere tijd weinig aantrekkelijk waren om een bestaan op te bouwen, waardoor er naar verwachting slechts een geringe accumulatie van archeologische resten en sporen is opgetreden. Verder geldt hier dat eventueel aanwezige structuren, objecten en sporen moeilijk met een inventariserend (prospectief) archeologisch onderzoek zijn op te sporen. Toch kan de aanwezigheid van archeologische resten in gebieden met een lage archeologische verwachting niet worden uitgesloten, zoals blijkt uit bekende vindplaatsen.

Het bestemmingsplangebied

Op basis van de fysisch geografische kenmerken van het bestemmingsplangebied is er een middelmatige verwachting voor het aantreffen van archeologische resten (zoals erven en grafvelden) uit de periode van de prehistorie tot en met de vroege middeleeuwen in het deel van het bestemmingsplangebied waar zich een plaggendek bevindt en een lage verwachting voor het deel waar dit plaggendek ontbreekt. Dit gebied was waarschijnlijk in het verleden te nat om hier goed gebruik van te kunnen maken (afb. 1).

De fysisch geografische ondergrond van het bestemmingsplangebied valt in de beleidscategorieën waarde '2' en waarde '1'.

2. Historische elementen

Op de nieuwe archeologische verwachtingskaart voor de gemeente Deventer is voor de late middeleeuwen en nieuwe tijd niet altijd de fysische geografie doorslaggevend voor de verwachtingswaarde. Zeker in deze periode slaagt de mens er steeds meer in de natuur naar zijn hand te zetten waardoor het verband tussen landschappelijke mogelijkheden en locatiekeuze steeds minder goed in een model te vatten is. Juist voor deze periode zijn historische bronnen beschikbaar op basis waarvan veel elementen goed kunnen worden gelokaliseerd. Daarom zijn op basis van historische bronnen (zoals kaarten) locaties van historische elementen met een hoge verwachting aangewezen, waar archeologische resten uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd worden verwacht. Deze verwachting is weer vertaald in het beleidsregime van de nieuwe beleidskaart en heeft geleid tot de waarden zoals opgenomen in dit bestemmingsplan.

Een gedetailleerdere beschrijving van de historische elementen en de onderbouwing van de hieraan gekoppelde beleidscategorieën is te vinden in de rapportages bij de archeologische verwachtingskaart⁴ en de archeologische beleidskaart⁵. Deze rapportages maken daarmee onderdeel uit van de onderbouwing bij dit bestemmingsplan.

2.1 Verwachtingswaarde historische elementen

Historische erven

Van groot belang voor de archeologische verwachting zijn oude nederzettingen, zoals boerderijen. In de directe omgeving van het bestemmingsplangebied lag vanaf de middeleeuwen de historische boerderij Groot Koerkamp. De eerste vermelding in de historische bronnen dateert uit 1399. Het erf is vermoedelijk al vóór 1300 gesticht. Het erf was in de middeleeuwen afdrachten in geld en/of natura verplicht aan de bisschop van Utrecht. Daarnaast was het een tijnsgoed van de hertog van Gelre.⁶ In 1610 werd het erf Koerkamp na een scheidsrechterlijke uitspraak formeel opgedeeld in een Groot- en Klein-Koerkamp. Het is niet zeker of de scheiding in twee erven mogelijk al ouder is. De landschappelijke ligging aan de betere gronden en het vruchtbare beekdal doet vermoeden dat Groot-Koerkamp het oorspronkelijke erf is.

Nadat tijdens de reformatie de calvinisten aan de macht gekomen waren en alle kerkgebouwen hadden geconfisqueerd, moesten katholieken hun toevlucht nemen tot verborgen gebedshuizen in bestaande gebouwen, zogenaamde schuilkerken. De Koerkamp diende tijdens deze periode van beperkte godsdienstvrijheid in de 17de en 18de eeuw als één van de vier katholieke schuilkerken in het Schoutambt Colmschate.

Voor de verwachtingskaart van de gemeente Deventer is de kennis van de uit historische bronnen bekende boerderijen verder gedetailleerd op basis van historisch-geografisch onderzoek, aangevuld met resultaten van opgravingsonderzoek. De boerderijen in de gemeente Deventer zijn op basis van hun ontstaansgeschiedenis ingedeeld in perioden, waarbij de verschillende perioden een eigen buffer kennen.⁷ Voor boerderijen die vermoedelijk ontstonden tussen 800 en 1300 wordt een buffer met een diameter van 200 m aangehouden, gebaseerd op het feit dat zich in de omgeving van de bestaande boerderij sporen van voorgangers kunnen bevinden. Tot ongeveer 1300 vond regelmatige nieuwbouw van boerderijen plaats omdat de dragende constructie van het gebouw direct in het zand geplaatst was en de houten palen dus wegrotten. Na enkele decennia werd op enige afstand van de oude boerderij een nieuwe gebouwd. Sporen van de oudere boerderijen en de structuren die daarbij hoorden zoals bijgebouwen en waterputten, kunnen tot op 200 m van het latere erf gevonden worden (afb.2). Tot deze categorie boerderijen behoort ook het erf Groot Koerkamp.

Boerderijen die na ongeveer 1300 zijn ontstaan, werden gebouwd op bakstenen poeren die niet verrotten. De boerderijen werden niet meer regelmatig verplaatst. Rond een erf dat tussen circa 1300 en 1832 ontstond, is op de verwachtingskaart een buffer van 50 m gelegd, waarbinnen er een hoge verwachting is voor het aantreffen van resten van dit erf.

Kapel

In de 19de eeuw bevond zich op de zuidwestgrens van het bestemmingsplangebied een rooms-katholieke kapel. De kapel is in 1819 gebouwd en omstreeks 1855 weer afgebroken.

⁴ Willemse *et al.*, 2013.

⁵ Vermeulen, 2015.

⁶ Mittendorff, 2014, 6.

⁷ Willemse *et al.*, 2013, 19-30.

3. Archeologie

In het bestemmingsplangebied en de directe omgeving ervan zijn enkele archeologische vondsten en vindplaatsen bekend. In 2012 heeft proefsleuvenonderzoek plaatsgevonden in de noordwestelijke helft van het bestemmingsplangebied. Hierbij zijn twee prehistorische haardkuilen aangetroffen.⁸ Dergelijke kuilen worden vaker op dekzandruggen gevonden en getuigen van een kortstondig gebruik van de betreffende locatie.⁹ De vondsten wijzen uit dat vindplaatsen uit de prehistorie in de directe omgeving niet kunnen worden uitgesloten.

Bij het proefsleuvenonderzoek in 2012 werd ook een gebouwstructuur aangetroffen, die vermoedelijk dateert uit de late middeleeuwen of later. Het is aannemelijk dat het hier om een gebouw gaat dat toebehoorde aan het historisch erf Groot Koerkamp. Verder zijn greppels uit de late middeleeuwen gevonden.

In 2014 is de exacte locatie van de kapel vastgesteld.¹⁰ De kapel blijkt grotendeels onder de huidige toerit naar de boerderij Groot Koerkamp te liggen.

De resten van de kapel vormen een behoudenswaardige archeologische vindplaats. Dat betekent dat de aanwezige resten bescherming verdienen tegen verstering en, indien verstering van de resten niet kan worden voorkomen, archeologisch onderzoek noodzakelijk is om de resten te behouden.

Omdat de locatie van de kapel nu met zekerheid is vastgelegd, kunnen bij de ontwikkeling van het plan woningbouw Kapelweide aan de noordzijde van de weg eventueel deze resten worden aangesneden, indien vlak langs de huidige laan graafwerkzaamheden worden uitgevoerd.

4. Literatuur

Brokamp, B., 2013. *Landweren bij Deventer. Een historisch geografisch onderzoek naar de laat-middeleeuwse verdedigingslinies in de gemeente Deventer* (Interne Rapportages Archeologie Deventer 65), Deventer.

Mittendorf, E., 2014. *De Kapel op Koerkamps Hoek. Waardstellend archeologisch onderzoek naar de voormalige RK-kapel te Lettele, gemeente Deventer* (project 459). (Interne Rapportages Archeologie Deventer), Deventer.

E.I. Schuurman, 2012. *Plangebied Bathmenseweg te Lettele, gemeente Deventer; archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek (proefsleuven)*, Weesp

Vermeulen, B., 2015. *Onderbouwing vrijstellingsgrenzen Archeologie. Van verwachting naar beleid*. (Interne Rapportages Archeologie Deventer 74), Gemeente Deventer.

Vermeulen, B., 2013. *Het begraven oorlogsverleden van Deventer. Een archeologisch verwachtingsmodel voor sporen uit de Tweede Wereldoorlog*. Interne Rapportages Archeologie Deventer 64, Deventer.

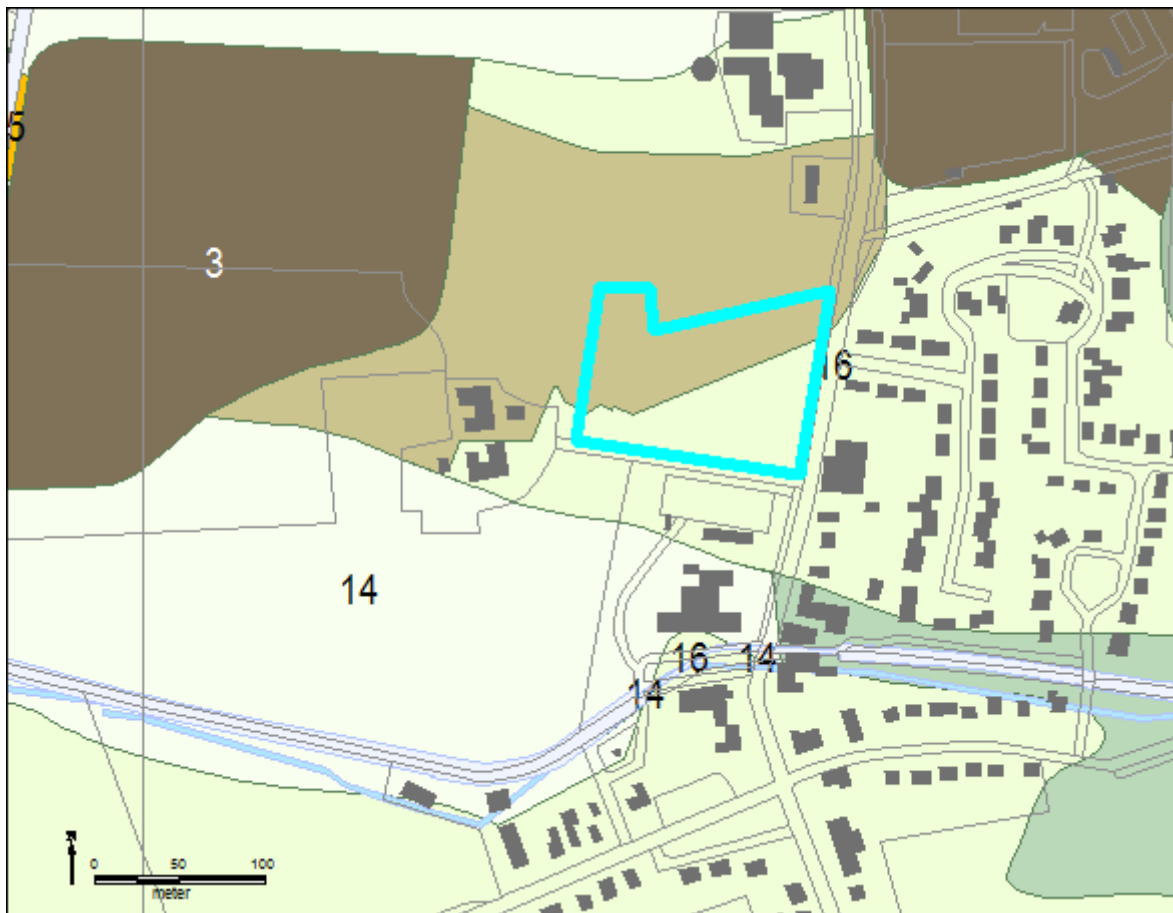
Willemse, N.W., L.J. Keunen, L.M.P. van Meijel & T. Bouma, 2013. *...Die plaatsen, welke in de Douwelerkolk verdronken zijn... Fysisch- en historisch-geografische bouwstenen voor een archeologische verwachtingskaart van de gemeente Deventer* (RAAP Rapport 2571), Weesp.

⁸ Schuurman & Keunen, 2012, 4.

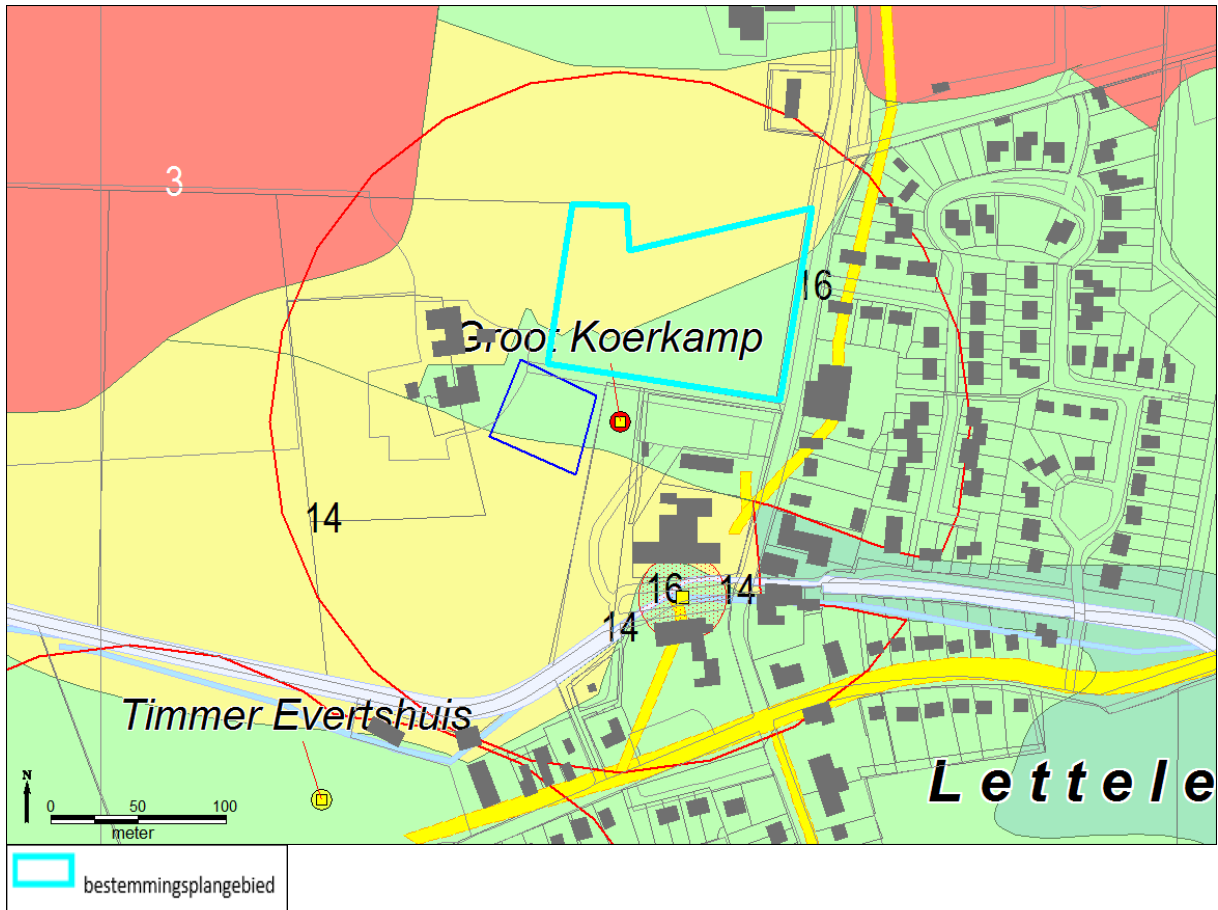
⁹ Schuurman & Keunen, 2012, 25.

¹⁰ Mittendorff, 2014.

5. Afbeeldingen

Afb. 1. Uitsnede van de geomorfologische verwachtingskaart 2013 (RAAP) met daarop het bestemmingsplangebied.

Afb. 2. Uitsnede van de archeologische verwachtingskaart met daarop het bestemmingsplangebied.

Die plaatsen, welke in de Douwelerkolk verdronken zijn ...

Archeologische waarden- en verwachtingskaart voor de gemeente Deventer

RAAP-rapport 2571, kaartbijlage 2, middenblad, schaal 1:10.000

Verwachte dichtheid aan archeologische resten binnen landschappelijke eenheden

terrein van cultuurhistorische waarde,
stad Deventer binnen de vestingwerken
(AMK-terrein 13969)

Zeer hoog voor archeologische resten uit met name de Karolingische periode en later
Archeologische resten veelal afgedekt door een >50 cm dikke conserverende laag
en daardoor waarschijnlijk goed geconserveerd (profieltype 1).

hoge verwachting, waarschijnlijk goede conservering

Hoog voor archeologische resten uit alle perioden.
Archeologische resten afgedekt door een >50 cm dikke conserverende laag
en daardoor waarschijnlijk goed geconserveerd (profieltype 1).

hoge verwachting, mogelijk goede conservering

Hoog voor archeologische resten uit alle perioden.
Archeologische resten vlak onder het maaiveld en daardoor
kwetsbaar (profieltypen 2 en 3).

middelmatige verwachting

Middelmatig voor archeologische resten uit met name de oudere Prehistorie.
Archeologische resten afgedekt door een >50 cm dikke conserverende
laag en daardoor waarschijnlijk goed geconserveerd (profieltype 4) of
archeologische resten vlak onder het maaiveld en daardoor kwetsbaar
(profieltypen 5 en 6).

lage verwachting

Laag voor archeologische resten uit alle perioden. Archeologische resten
afgedekt door een >50 cm dikke conserverende laag en daardoor waar-
schijnlijk goed geconserveerd (profieltype 7) of archeologische resten vlak
onder het maaiveld en daardoor kwetsbaar (profieltypen 8 en 9).

lage verwachting, beekdallandschap

Laag voor archeologische resten uit alle perioden. Specifieke verwachting voor
(beek)dalgebonden archeologie (resten van jachtactiviteiten, nederzettingdumps,
deposities, overgangen en beekaccessen). Archeologische resten afgedekt door
een al dan niet dikke conserverende laag beekafzettingen (klei, zand, veen) en
daardoor waarschijnlijk goed geconserveerd (profieltype 14).

onbekende verwachting

Afhankelijk van ter plaatse aanwezige bodemverstoringen en onderliggende
verwachtingszone.

Archeologie

 terreinen met een archeologische status (AMK-terreinen)

16013 AMK-monumentnummer

Projecten en waarnemingen

 definitief onderzoek, IVO proefsleuven, begeleiding

 waarneming, losse vondst, booronderzoek/veldverkenning

 begrenzing van havezaten en landgoederen

 landwerezeker, waarschijnlijk, indicatief

 belegeringskamp, overig verdedigingswerk

Historische Infrastructuur en overige elementen

 brug/vonder

 (overlaat)sluis of ziel

 stuw

 voorde

 historische weg

 waterloop op historische kaart (bonneblad/minuutplan)

 overige historische elementen (vlakkenbestand)

Historische nederzettinglocaties

 historische nederzettinglerven (centrumpunt)

Groot Baarte boerderijnaam

Fase

 onbekend

 fase 1 (AD 800-1100)

 fase 1 of 2 (AD 800-1500)

 fase 1, 2 of 3a (AD 800-1598)

 fase 2 (AD 1100-1500)

 fase 2 of 3a (AD 1400-1600)

 fase 3a (AD 1500-1700)

 fase 3a of 3b (AD 1500-1832)

 fase 3b (AD 1700-1832)

 fase 4 (AD 1832-1900)

 bufferzone boeder(verplaatsingen (200/50 m)

Tweede Wereldoorlog

 Gebouw, kazern en overige onderkomens

 Onderdeel uit stelling

 Opmars element

 Overig

 Stelling lichtelzware FLAK (Duits luchtdoelgeschut)

1003 Deventer WOI-nummer

 bufferzone elementen Tweede Wereldoorlog (50/100/200 m)

Indicatie mate van bodemverstoring

 > 40 cm -Mv afgegraven bodem

 vergraven grond (> 40 cm -Mv verstoord)

 opgehoogd

 geëgaliseerd

archeologische verwachting

laag, vermoedelijk tot diep onder het archeologische niveau vergraven bodem

afhankelijk van onderliggende verwachtingszone en verstoringsdiepte

afhankelijk van onderliggende verwachtingszone

afhankelijk van onderliggende verwachtingszone en verstoringsdiepte

Overig

 huidig water

Rande toponiem zoals vermeld op de Topografische Kaart van Nederland 1:25.000

 gemeentegrens